

Asia: VN/19788/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi paikallisen sopimisen edistämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry (myöh. JUKO) lausuu HE luonnokseen tässä valtiosektorin näkökulmasta.

JUKO vastustaa valtion lisäämistä ainoana julkisen sektorin toimijana paikallisen sopimisen laajennuksen piiriin. HE luonnoksessa ei ole riittävästi perusteltu tarvetta avata uusia paikallisen sopimisen käytäntöjä valtiolle, jossa on vakaat sopimusosapuolet ja hyvät mahdollisuudet paikallisiin sopimuksiin jo nyt. Epäselväksi myös jää, mitä nämä uudet käytänteet edes tosiasiasa tarkoittavat.

Paikallista sopimista koskevan lainsäädännön tavoitteena on ennen kaikkea lisätä järjestäytymättömien yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksia. Asiasta linjataan jo hallitusohjelmassa ja tavoite kuvataan HE luonnoksessa seuraavasti:

”Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan paikallinen sopiminen on väline yrityksen toiminnan kehittämiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Onnistunut paikallinen sopiminen perustuu luottamukseen, tietoon yrityksen tilanteesta ja molemminpuoliseen kykyyn hyödyntää lainsäädännön ja työehtosopimusten tarjoamia mahdollisuuksia.

Hallitusohjelman tavoitteena on uudistaa työlainsäädäntöä siten, että yrityksissä mahdollisuudet paikalliseen sopimiseen lisääntyvät. Hallitusohjelmassa todetaan, että paikallisen sopimisen tulee olla yhdenvertaisesti mahdollista kaikissa yrityksissä niiden järjestäytymisestä ja työntekijöiden edustusjärjestelmästä riippumatta.”

Hallitusohjelmassa asetettujen ja HE luonnoksessa kuvattujen tavoitteiden näkökulmasta paikallisen sopimisen laajentaminen valtiosektorille ei ole perusteltua. Valtio ei työnantajana eikä julkisen

sektorin toimijana rinnastu yrityksiin. Paikallisen sopimisen lisäämistä perustellaan HE:ssa ennen kaikkea järjestäytymättömien pienten yritysten näkökulmasta ja niiden mahdollisuuksien lisäämiseksi. Valtio on puolestaan vakaa lailla ja asetuksilla säädetty työnantaja ja neuvotteluosapuoli ja sen virastoilla on jo nyt kattavat mahdollisuudet virastokohtaiseen sopimiseen. Valtion virka- ja työehtosopimukset (ml. virastokohtaiset sopimukset) solmitaan kolmen pääsopijajärjestön kanssa, jotka edustavat laajasti valtion henkilöstöä. JUKO edustaa puolta valtion työntekijöistä.

Nykytila ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

Valtiolla toteutuu jo nykyisin laaja paikallisen sopimisen kokonaisuus. Paikallista sopimista edustavat valtion virastot, joille delegoidaan valtiovarainministeriön päätöksellä työnantajaoikeudet ja -velvollisuudet. Keskeisimmät virastokohtaiset, eli paikalliset sopimukset liittyvät palkkaan ja työaikaan, mutta halutessaan heillä on jo nyt mahdollisuus sopia monesta muustakin asiasta. Valtiovarainministeriöllä on nykyään oikeus hyväksyä tai hylätä virastokohtainen eli paikallinen sopimus ja epäselväksi jää, onko tämä muuttumassa samalla, jos lakia muutetaan.

HE luonnoksen mukaan paikallisen sopimisen laajennuksen varsinaista tarvetta ei ole tällä hetkellä valtiolla, eikä laajennus käytännössä muuttaisi nykytilannetta. Laajennus tehtäisiin ikään kuin varalle mikä on JUKOn mielestä kyseenalainen peruste lain muuttamiselle. Lakien valmistelun tulee perustua harkittuun tarpeeseen ja vaikutusten arviointiin. Paikallisen sopimisen laajennusta valtiolle ei perustella riittävästi, joten sitä ei tulisi säätää.

Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Keskeiset ehdotukset

HE luonnoksessa kirjataan esityksen vaikutukset seuraavasti:

”Esityksen tavoitteena on edistää paikallisen sopimisen mahdollisuuksia. Paikallisen sopimisen mahdollisuudet ovat nykyistä tasavertaisemmin käytössä eri työpaikoilla riippumatta siitä, onko työnantaja järjestäytynyt tai onko henkilöstö valinnut itselleen työehtosopimuksessa tarkoitettua edustajaa.”

Tavoitteena on siis edistää eli lisätä paikallisen sopimisen mahdollisuuksia. Koska valtion osalta kuvataan, ettei lisäämisen tai edistämisen tarvetta ole tällä hetkellä varsinaisesti olemassa, lakiin lisättäisiin valtio mukaan varalle ainoana julkisen sektorin toimijana. Lisäksi muutosta perustellaan sillä, että valtion budjettitalouden ulkopuolella on muutama pieni organisaatio, jotka noudattavat tällä hetkellä erikseen sovitusti valtion virka- ja työehtosopimusta. JUKO näkee, että ko. organisaatiot voivat tehdä paikallisen sopimisen muualla laissa säädetyin edellytyksin. JUKO ei näe tarvetta säätää asiasta esitetyssä laajuudessa, koska mahdollinen tarve olisi enintään n. 300–400 henkilöä koskeva, jotka eivät suoraan työskentele valtiolla.

HE paikallisen sopimisen laajentamisesta ei ole lähtökohtaisesti kannatettava nyt esitetyssä muodossa, koska sen kautta syntyy HE:n vaikutusten arvioinnissakin esille nostettu heikompien työntekijöiden aseman mahdollinen heikkeneminen entisestään. Sopiminen saattaa hajautua niin, että se aiheuttaa hyötyjen sijasta enemmän haittoja. Valtio tulisi joka tapauksessa jättää esityksen ulkopuolelle tässä lausunnossa mainituilla syillä.

Muutokset eivät koskettaisi julkista sektoria valtiota lukuun ottamatta. Paikallisen sopimisen laajentamista valtiolle perustellaan HE-luonnoksessa näin:

”Valtion näkökulmasta sopimismahdollisuuksien laajentaminen merkitsisi eräänlaista varautumista mahdollisiin tuleviin valtion organisaation ja toiminnan muutoksiin. Konkreettisia tarpeita ei esitystä valmisteltaessa ole kuitenkaan ilmennyt. Sopimismahdollisuuksien laajentaminen liittyy kuitenkin esimerkiksi siihen, että mikäli tulevaisuudessa vain yhtä virastoa tai toimintoa varten ilmenisi tarpeita sopia semidispositiivisten säännösten mahdollistamalla tavalla muista poikkeavasti, esitys mahdollistaisi tällaisten erityistarpeiden huomioimisen.

Valtiolla on myös joitakin yksityissidonnaisia työehtosopimusaloja ja valtion budjettitalouden ulkopuolisia organisaatioita, joissa laajempien sopimismahdollisuuksien hyödyntäminen voi mahdollisesti olla tulevaisuudessa tarpeen.”

Perustelut ovat JUKOn mielestä liian kevyet muutokselle, jonka vaikutuksia varsinkin pitkällä aikavälillä ei ole pystytty arvioimaan. Lakien valmistelussa voimassa olevat periaatteet lähtevät siitä, että muutokselle on lähtökohtainen tarve, erilaiset vaihtoehdot tulevat kuvatuksi ja vaikutukset arvioidaan. Koska paikallisen sopimisen laajentamista koskeva laki lähtee etenkin järjestäytymättömän yrityssectän sopimismahdollisuuksien laajentamista, ei HE:ssa tule käytännössä lainkaan kuvatuksi valtion paikallisen sopimisen laajentamisen hyödyt, haitat ja vaikutukset. Hallituksen esityksessä ei myöskään arvioida valtion nykyisen virka- ja työehtosopimusjärjestelmän sisältöä, mikä tulisi tehdä ennen lain säätämistä.

Vaikutukset ja muut toteuttamisvaihtoehdot

4.2 luku - Vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

-

Työsopimuslaki

2 luvun 7a § - Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopiminen

-

13 luvun 3 § - Luottamusvaltuutettu

-

13 luvun 7§ - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

13 luvun 8 § - Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

Työaikalaki

18 § - Työajan enimmäismäärä

-

34 § - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

35 § - Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

36 § - Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopimus

-

Vuosilomalaki

30 § - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

31 §- Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

Opintovapaalaki

13 a §

-

Yhteistoimintalaki

38 § - Sopimisoikeus

-

Työehtosopimuslaki

1 §

-

5a §

-

Merityösopimuslaki

2 luvun 6a § - Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopiminen

-

13 luvun 9 § - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

13 luvun 10 § - Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Huomionne suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevasta osiosta

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Huomionne voimaantulo- ja siirtymäsäännöksistä

-

Salminen Minna
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry - valtiosektorin
neuvottelupäällikkö